

Преходът от съчинение разсъждение към литературноинтерпретативно съчинение

Румяна Янчева и Надежда Колева

A Training Model of a Microprogramming Unit for Operation Control: In the 8th grade a transition from elaborating on a literary issue into a literary analytical composition is in the process. The students are in the process of mastering the structural peculiarities of the new type of the written paper.

ВЪВЕДЕНИЕ

Проблемът за писмената култура стои сериозно и настойчиво пред учителите по български език и литература. Много са източниците – учебници, помагала, разработки в сборници, за различните видове писмени работи, но за учениците е трудно да изградят система, да надграждат знанията и да създадат собствени умения за писане.

В осми клас се извършва преходът от съчинение разсъждение към литературноинтерпретативно съчинение (ЛИС). През първия срок се работи върху съчинение разсъждение и постепенно се подготвят учениците за възприемане на новия за тях вид писмена работа.

В прехода от едното към другото съчинение се минава през следните етапи:

1. Запознаване с особеностите на конкретния вид съчинение; същност, построяване, понятиен апарат, какво и как се пише – обвързване на съдържанието и формата.
2. Надграждането на изученото до момента чрез предварителна сериозна подготовка.
3. Запознаване с новия понятиен апарат.
4. Изработване на план – тезис, съобразен със структурата на съчинението.
5. Писане на ЛИС.

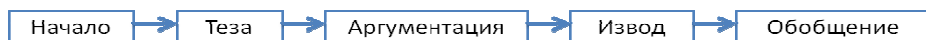
Чрез затвърдяване на знанията и усъвършенстване на уменията за писане на изучените видове писмени работи да се създаде научна основа за резултатна работа върху литературноинтерпретативно съчинение в гимназиалния образователен етап.

ИЗЛОЖЕНИЕ

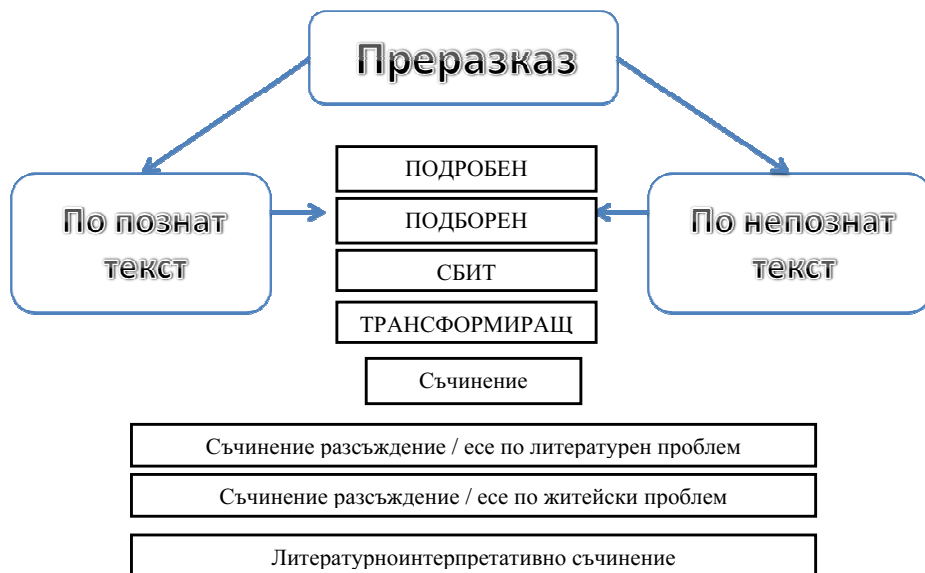
Целта на настоящото изследване е апробирането на дидактически модел за плавен преход от единия вид писмена работа – съчинение разсъждения към по-трудното за усвояване литературноинтерпретативно съчинение. Преход, който според държавните образователни изисквания трябва да се осъществи в осми клас.

Като **начален етап** при работата с учениците от VIII клас **актуализираме системата от писмени работи и новият вид (ЛИС) се поставя на необходимото място** (фиг. 1). През първия срок в осми клас се работи върху следните съчинения: “Преходът между юношеството и зрелостта” (“Дервишово семе” на Николай Хайтов) и “Празниците в живота на българския селянин” (“Преди да се родя” от Ивайло Петров).

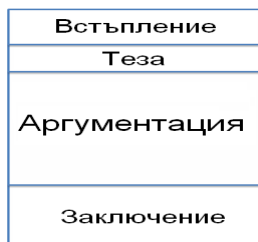
Припомняме изискванията за писане на съчинение разсъждение и заостряме вниманието върху създадения аргументативен текст, който се изгражда върху разсъждения, организирани около основна теза(твърдение), която трябва да се изясни чрез обмисляне, обосновки, логически доводи и илюстрации (фиг. 2).

Фиг. 2. Структура на съчинението разсъждение

Фиг. 1. Система от писмени работи

Фиг. 3. Елементи на структурата на съчинението разсъждение, използвани за изясняване структурата на литературноинтерпретативното съчинение

Втори етап – дедуктивен анализ на особеностите на съчинението разсъждение и литературноинтерпретативното съчинение

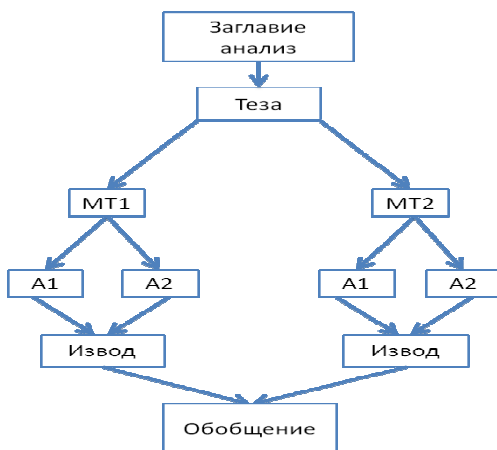
Графично представяме частите на съчинението, които ще използваме като основа за сравняване с новия вид – ЛИС.

При устната подготовка в часа учениците участват в литературния анализ, изграждат умения събраният материал да подреждат в известна логическа последователност, така че да се изяснява темата и да се подчертае тезата. Стремят се да осъществяват вътрешна връзка между моментите.

За такива умения помага твърде много обучението на учениците в писането на план – тезис.

При работата на план – тезис (Фиг. 4) използваме знанията и уменията на учениците да съставят план, които са придобили в V, VI и VII клас.

Усвояват понятието **тезис** - кратко формулирана мисъл, която трябва да се докаже и се стремят да конкретизират:

Фиг. 4. Схема, подпомагаща обучението в писане на план-тезис

- **тезисите** – основни твърдения;
- **последователността на аргументативната верига в изложението**;
- **ключови думи и изрази за изграждане тематичната мрежа на текста**.

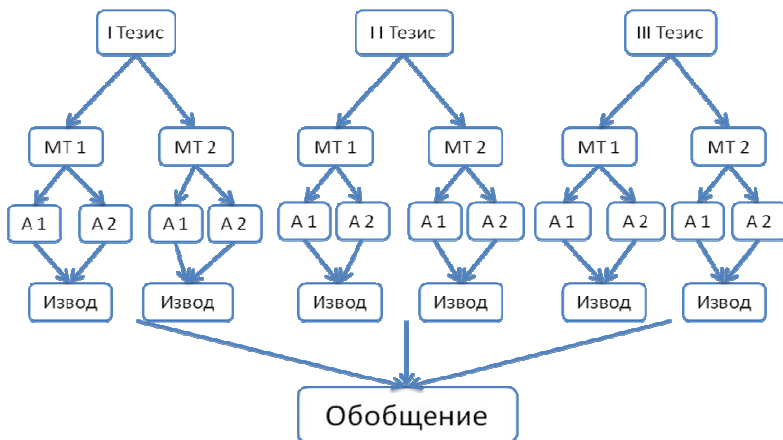
На учениците се предлага разработката: “Приказката за греховната женска любов” (“Потомка” – Елисавета Багряна). Чрез дедуктивния подход и беседата се правят наблюдения - четем и определяме частите на съчинението, отделяме увод и теза. Правим извода, че написаното в тезата на автора трябва да се защити чрез доказателства. Учениците определят основните части на съчинението. Съставят прост план. Срещу всяка точка записват основната мисъл на дадената част. Чрез този план – таблица се изтъква разликата между двата плана. В първия случай се отбелязва за какво се говори в частта или абзаца, а в план – тезиса се предава основната мисъл, без доказателства, наричат се микротези. Те се нуждаят от конкретни доказателства, които в плана могат да се отбележат в подточки.

Графичното представяне на план – тезис на съчинение разсъждение има следия вид:

1. Анализ на заглавието:
 - 1.1. тълкуване на ключовата дума;
 - 1.2. други понятия в заглавието.
2. Формулиране на водещия проблем според заглавието.
3. Обмисляне на въведение.
4. Оформяне на тезата – твърдение.
5. Оформяне на доказателствена част.
 - А. 5.1. Аргументация на първа подтеза
 - 5.2. Разсъждения
 - 5.3. Извод
 - Б. 5.1. Аргументация на втора подтеза
 - 5.2. Разсъждения

5.3.Извод
6. Заключение

Трети етап - работа върху литературноинтерпретативно съчинение
Започваме с разработване на план – тезис.

Фиг. 5. Графична структура на ЛИС

Към учениците отправяме въпроси, непосредствено свързани с алгоритъма на подреждане на мислите в съчинението: Какво знаем за автора и неговото творчество? Кои са проблемите, които застъпва той? Каква е водещата тема? / и т.н.

Извършваме предварителна подготовка за писане на съчинението като работим последователно:

1. Анализ на заглавието;
2. -откриване на основните за тълкуване мисли;
3. - конкретизиране конкретните интерпретивни идеи, които ще отстояваме.
4. Обмисляме темата.
5. Уточняваме тезата, разчленяваме я на
6. МТ→ микротекст, микротеза → аргумент → извод (Виж. Фиг. 5)
7. Набелязваме аргументи – (доводи). Подбираме литературен материал, цитати. Предаваме със свои думи разбирането на смисъла, вложен в художествения текст.
8. Извличаме информация от различни източници, чужди идеи и собствено виждане.
9. Пишем план – систематизиране резултатите от подготовката.
10. Уточняваме, че микротезата се доказва чрез аргумент и се прави съответен извод.
11. Следвайки указанията, опита и предварителната подготовка, учениците съставят план – тезис по темата:

В приложение 1 и 2 предлагаме примерни план-тезиси за писане на литературноинтерпретативно съчинение.

Копнеж по родното

ЛИС върху елегията на Димчо Дебелянов „Да се завърнеш“

УВОД: В основата на елегията „Да се завърнеш“ е поставена темата за родното. Дълбоко емоционално е въображаемото завръщане в родния дом. Той присъства знаково-чрез бащината къща, нейния праг, двора, стаята.

ТЕЗА: Лирическият говорител изживява романтично нежно своята мечта да се завърне към спокойствието и хармонията в родния дом чрез спомените си. Той изповядва стремежа си по връщане към ценности, изграждащи духовната и нравствената му същност.

ИЗЛОЖЕНИЕ:

I Тезис: Лирическият герой търси тишина и спокойствие в родния дом чрез спомените си.

I Микротема- победен от живота и християнски смирен пред съдбата, странникът се завръща при родното.

II Микротема- символното значение на думата „вечер“, сливат се реалност и мечти.

II Тезис: Пътят към сбъждане на мечтата- среща с родното- минавам през двора.

I Микротема- засилва се копнежът и тревогата, прагът- гранично място между студенина и топлина, свое и чуждо.

II Микротема- страхът от пробудата намира израз в повторени форми „плах“, библейски мотив за завръщане на блудния син.

III Тезис: Срещата на изстрадалия син с изстрадалата мумайка е трогателна.

I Микротема- желание за пречистване на душата, майчина обич, прошка. Духовна връзка между майка и син.

II Микротема- нужда от духовно пречистване преди смъртта. Скъпите образи на майка и родина изграждат системата на нравствени ценности. Разочарование на лирическия герой, че търсената хармония чрез спомена е невъзможна.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В поетичното съдържание на творбата има порив към отлетялото минало на детството и родовите нравствени ценности. Споменът се изживява като необходимост от душевно равновесие и закрила, лек срещу смазващата действителност.

Осмокласниците посепенно вникват в същността на подготовката и изграждането на литературноинтерпретативното съчинение. Те не забравят, че съчинението има две функции – информативна и убеждаваща и една стройна композиция, която следват при писане.

Увод – въвеждаща част.

Интерпретивна теза.

Аргументативна част.

Заключение.

Всеки ученик притежава посоченото във фиг. 5 графичното представяне на структурата на литературноинтерпретативното съчинение и винаги се съобразява с него.

Учениците осмокласници постепенно вникват в същността на подготовката и изграждането на литературноинтерпретативно съчинение. В процеса на работа се поставя акцент върху интерпретиране (тълкуване), което включва:

1. Личностно възприемане и изживяване на художествения текст.
2. Оценки по нравствен и естетически проблем и норми.
3. Размисли за човека и човешките взаимоотношения за обществото.
4. При тълкуване се прилагат вътрешнотекстови и междутекстови връзки с произведенията от същия писател и други писатели.
5. Възгледи и предпочитания на автора.
6. Открояване на оценъчната позиция на пишещия.
7. Разгърнати и убедителни отговори на въпросите в творбата.
8. Привеждане на доказателствен материал чрез разсъждения, цитиране, кратък преразказ, изказвания на литературни критици и др.

Предварителната работа (тази на прехода) подготвя учениците за вникване в същността, проблематиката и методологията, с които е свързана успешната работа върху ЛИС.

Овладеването на уменията за писане на литературноинтерпретативно съчинение е сложна задача и изисква стройна система на целенасочено и планомерно обучение. Работата в осми клас е постановъчен етап в цялостното развитие на писмената култура, затова е отговорен и обуславящ по - нататъшните резултати.

Приложение 2

Копнеж по родното

ЛИС върху елегията на Димчо Дебелянов „Да се завърнеш“

УВОД: В основата на елегията „Да се завърнеш“ е поставена темата за родното. Дълбоко емоционално е въображаемото завръщане в родния дом. Той присъства знаково-чрез бащината къща, нейния праг, двора, стаята.

ТЕЗА: Лирическият говорител изживява романтично нежно своята мечта да се завърне към спокойствието и хармонията в родния дом чрез спомените си. Той изповядва стремежа си по връщане към ценности, изграждащи духовната и нравствената му същност.

ИЗЛОЖЕНИЕ:

I Тезис: Лирическият герой търси тишина и спокойствие в родния дом чрез спомените си.

I Микротема- победен от живота и християнски смирен пред съдбата, странникът се завръща при родното.

II Микротема- символното значение на думата „вечер“, сливат се реалност и мечти.

II Тезис: Пътят към сбъждане на мечтата- среща с родното- минавам през двора.

I Микротема- засилва се копнежът и тревогата, прагът- гранично място между студенина и топлина, свое и чуждо.

II Микротема- страхът от пробудата намира израз в повторени форми „плах“, библеиски мотив за завръщане на блудния син.

III Тезис: Срещата на изстрадалия син с изстрадалата мумайка е трогателна.

I Микротема- желание за пречистване на душата, майчина обич, прошка. Духовна връзка между майка и син.

II Микротема- нужда от духовно пречистване преди смъртта. Скъпите образи на майка и родина изграждат системата на нравствени ценности. Разочарование на лирическият герой, че търсената хармония чрез спомена е невъзможна.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: В поетичното съдържание на творбата има порив към отлетялото минало на детството и родовите нравствени ценности. Споменът се изживява като необходимост от душевно равновесие и закрила, лек срещу смазващата действителност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предлаганият модел на преход от съчинение – разсъждение към литературноинтерпретативно съчинение се прилага от авторите на доклада през периода 2006-2009, като тук представяме изчистеният в процеса на работа алгоритъм на преход от единия към другия вид писмена работа, който считаме за най- ефективен и най-ергономичен.

ЛИТЕРАТУРА

- [1]. Атанасов, Вл. Как да напишем съчинение, С., 1999г.
- [2]. Пашова, М., Литературноинтерпретативно съчинение, С., 2001г.
- [3]. Радева, Р., Осмокласниците пишат, С., 2002г.
- [4]. Васева, М., Съчинение разсъждение върху епическа творба, С. 2000г.
- [5]. Попова, Р., Литературното съчинение, С., 1995г.
- [6]. Литература – 7кл. – М. Герджикова, Клео Протохристова

За контакти

Румяна Янчева – I ПКС и Надежда Колева – I ПКС, ОУ “Св. св. Кирил и Методий” – Силистра

Докладът е рецензиран